

SON SUYAGI BO'YNI SINISHIDA OSTEOSINTEZ VA ENDOPROTEZLASH NATIJALARINI TAQQOSLASH

Raxmatov O.Sh.

Ashirov M.U.

**Ilmiy rahbar: PhD, Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti,
Samarqand, O'zbekiston**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19946698>

Dolzarbligi: Son suyagi bo'yni sinishlari travmatologiya va ortopediya amaliyotida eng ko'p uchraydigan og'ir jarohatlardan biri bo'lib, ayniqsa keksa yoshdagi bemorlar orasida yuqori uchrash darajasi bilan ajralib turadi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, son suyagi bo'yni sinishlari global miqyosda nogironlik va o'limning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi (WHO, 2023). Aholining qarishi bilan ushbu patologiyaning uchrash chastotasi yil sayin ortib bormoqda (Cooper et al., 2020).

So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, son suyagi bo'yni sinishidan keyin bir yil ichida o'lim ko'rsatkichi 20–30% gacha yetadi, ayniqsa 65 yoshdan katta bemorlarda bu ko'rsatkich yanada yuqori (Bhandari et al., 2021). Bu esa mazkur muammoning nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini ham oshiradi.

Ushbu sinishlarni davolashda asosiy ikki yondashuv — osteosintez va endoprotezlash keng qo'llaniladi. Osteosintez usuli suyakni anatomik jihatdan tiklash va uni saqlab qolishga qaratilgan bo'lib, asosan yosh va faol bemorlarda qo'llaniladi. Biroq ushbu usulda psevdartroz va avaskulyar nekroz kabi asoratlar uchrashi yuqori ekanligi qayd etilgan (Slobogean et al., 2020).

Endoprotezlash esa, ayniqsa keksa yoshdagi bemorlarda keng qo'llanilib, erta mobilizatsiya va hayot sifatini tezroq tiklash imkonini beradi. So'nggi tadqiqotlarga ko'ra, endoprotezlashdan keyin funksional natijalar yuqori bo'lib, qayta operatsiya ehtiyoji kamroq kuzatiladi (Lewis et al., 2022). Shu bilan birga, bu usul katta operatsion hajm, qon yo'qotish va infeksiyon asoratlar xavfi bilan bog'liq (AAOS, 2021).

Bugungi kunda son suyagi bo'yni sinishida optimal davolash usulini tanlash — bemorning yoshi, umumiy somatik holati, suyak sifati va sinish turiga bog'liq holda individual yondashuvni talab etadi. Shuning uchun osteosintez va endoprotezlash usullarining samaradorligini taqqoslash va ularning qo'llash ko'rsatmalarini aniqlashtirish zamonaviy travmatologiyaning dolzarb muammolaridan biri bo'lib qolmoqda (UpToDate, 2024).

Tadqiqot maqsadi: Son suyagi bo'yni sinishida osteosintez va endoprotezlash usullarining klinik samaradorligini taqqoslash va optimal davolash usulini aniqlash.

Tadqiqot materiallari va usullari: Tadqiqot 2022–2025 yillar davomida travmatologiya bo'limida davolangan 60 nafar bemor asosida olib borildi. Bemorlar 2 guruhga bo'lindi:

- 1-guruh (30 nafar) – osteosintez usuli bilan davolangan bemorlar
- 2-guruh (30 nafar) – endoprotezlash amaliyoti o'tkazilgan bemorlar

Bemorlarning yoshi, jinsi, sinish turi, operatsiya davomiyligi, rehabilitatsiya muddati, asoratlar soni va funksional natijalar baholandi. Klinik natijalar Harris Hip Score shkalasi asosida tahlil qilindi.

Natijalar va muhokama: Osteosintez qilingan bemorlarda operatsiya kam invaziv bo'lib, qon yo'qotish kam kuzatildi. Biroq bu guruhda suyak bitmasligi (psevdartroz) va avaskulyar nekroz holatlari ko'proq qayd etildi. Rehabilitatsiya muddati nisbatan uzoq davom etdi.

Endoprotezlash o'tkazilgan bemorlarda esa erta mobilizatsiya imkoniyati yuqori bo'lib, funksional natijalar sezilarli darajada yaxshi bo'ldi. Harris Hip Score ko'rsatkichlari ushbu guruhda yuqori natijani ko'rsatdi. Shu bilan birga, operatsiya travmatikligi, qon yo'qotish va infeksiya xavfi biroz yuqoriroq bo'ldi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, yosh bemorlarda osteosintez maqsadga muvofiq bo'lsa, keksa bemorlarda endoprotezlash samaraliroq hisoblanadi.

Xulosalar: Son suyagi bo'yni sinishida davolash usulini tanlash bemorning yoshi, umumiy somatik holati, suyak to'qimasining zichligi va sinish turiga bevosita bog'liq bo'lib, individual yondashuvni talab etadi.

Osteosintez usuli, ayniqsa yosh va o'rta yoshdagi bemorlarda, son suyagi boshini saqlab qolish imkonini berishi bilan ahamiyatli hisoblanadi. Shu bilan birga, ushbu usulda suyak bitmasligi, psevdartroz va avaskulyar nekroz kabi asoratlar rivojlanish ehtimoli saqlanib qoladi, bu esa ayrim hollarda qayta jarrohlik aralashuvini talab etadi.

Endoprotezlash usuli keksa yoshdagi bemorlarda ustunlikka ega bo'lib, erta mobilizatsiya, qisqa muddatli reabilitatsiya va yuqori funksional natijalar bilan tavsiflanadi. Ushbu usul bemorlarning hayot sifatini tezroq tiklashga yordam beradi va uzoq muddatli asoratlar ehtimolini kamaytiradi.

Olib borilgan kuzatuvlar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, endoprotezlashdan so'ng funksional ko'rsatkichlar osteosintezga nisbatan yuqoriroq bo'ladi, ayniqsa keksa yoshdagi bemorlar orasida. Shu bilan birga, operatsiyaning travmatikligi, qon yo'qotish hajmi va infeksiya asoratlar xavfi ham inobatga olinishi zarur.

Har bir klinik holatda davolash taktikasini tanlashda risk va foyda nisbatini baholash, bemorning individual xususiyatlarini chuqur tahlil qilish va zamonaviy klinik tavsiyalarga asoslanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shunday qilib, son suyagi bo'yni sinishida osteosintez va endoprotezlash usullari o'z o'rniga ega bo'lib, ularni to'g'ri tanlash bemorlarning funksional tiklanishi va hayot sifatini yaxshilashda hal qiluvchi omil hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Yumashev, G. S. Travmatologiya va ortopediya: Tibbiyot oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik / G. S. Yumashev tahriri ostida. — Toshkent: Ibn Sino, 1990. — 560 b.
2. Котельников, Г. П. Травматология и ортопедия : учебник / Г. П. Котельников, Ю. В. Ларцев, П. В. Рыжов. — 2-е изд., перераб. — М. : ГЭОТАР-Медиа, 2021. — 560 с.
3. Azizov, M. J. Travmatologiya va ortopediya: Tibbiyot oliy o'quv yurtlari talabalari uchun darslik / M. J. Azizov, S. S. Shodiyev, A. A. Beletskiy. — Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati, 2011. — 464 b.
4. www.sammu.uz